



Генетика, селекція, біотехнологія

УДК 636.32/.38

© 2019

ГЕНЕТИЧНІ РЕСУРСИ ОВЕЦЬ В УКРАЇНІ

Ю.В. Вдовиченко¹, П.Г. Жарук²

¹доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН

²кандидат сільськогосподарських наук

Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» —
Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства
вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова Чаплинського р-ну Херсонської обл., 75230, Україна
e-mail: ¹ascitsr_priemnaya@ukr.net, ²zharuk.pg@ukr.net

Надійшла 26.03.2018

Мета. Висвітлити сучасний стан галузі вівчарства та його племінної бази. Охарактеризувати вітчизняні породи овець, визначити їхню роль у породотворному процесі під час створення нових напрямів виробництва вівчарської продукції. **Методи.** Статистичний аналіз, аналітичний огляд наукових джерел інформації. **Результати.** Досліджено стан галузі вівчарства в Україні, встановлено перманентне на 3–5% зменшення поголів'я овець, що становить 719 тис. гол., або у 11 разів менше порівняно з 1991 р. Охарактеризовано генетичні ресурси овець в Україні. Оцінено обсяги експорту та імпорту продукції вівчарства та виробів з неї, дано характеристику основних вітчизняних порід і їх племінної бази. Визначено напрями подальшого розвитку вівчарства та використання вітчизняних порід у породотворному процесі в умовах сучасного ринку. **Висновки.** Вівчарство України в умовах тривалої кризи зазнало багаторазового зменшення чисельності поголів'я та зміни структури за формами власності. В Україні розводять близько 20-ти порід і типів овець різного напрямку продуктивності, які пристосовані до її природно-кліматичних умов. Основна маса поголів'я належить до порід комбінованого напрямку продуктивності — м'ясо-вовнового та вовново-м'ясного. У сучасних умовах світового та вітчизняного ринків найліквіднішою є ягнятина і баранина, а також продукція з овечого молока. Тому пріоритетним напрямом розвитку вівчарства є виробництво ягнятини, баранини та молочних продуктів з овечого молока, продукції зі збереженням якісних характеристик вовнової, смушкової та хутрової сировини. Основні породи можуть бути використані у породотворчому процесі при створенні генотипів овець нових напрямів продуктивності та виробництві ягнятини за різних варіантів промислового схрещування. Для створення спеціалізованих м'ясних генотипів овець придатні вівці цигайської, асканійської м'ясо-вовнової порід і породи прекокс; створення молочного напрямку можуть забезпечити вівці цигайської, асканійської каракульської та української гірськокарпатської порід. В Україні є всі передумови для інтенсифікації виробництва продукції через упровадження елементів промислового виробництва ягнятини та молоді баранини, створення великих промислових комплексів з усією потрібною для переробки інфраструктурою.

Ключові слова: вівчарство, стан, породи, генетичні ресурси, напрями селекції.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agroviznyk201905-04>

Доцільність існування будь-якої галузі тваринництва визначається не лише економічними чинниками, а й соціальними та побутовими потребами.

Вівчарство — галузь тваринництва, яка є джерелом надходження різноманітної продукції (вовни, м'яса, молока, овчин, смушків, а також ланоліну та кишок для парфумерної і фармакологічної промисловості), проте перебуває у кризовому стані вже майже чверть століття.

Головною проблемою вівчарства залишається висока собівартість виробництва продукції. Вартість кормів, енергоносіїв, засобів механізації досягла світового рівня, а ціни на продукцію, які диктує сучасний ринок, залишаються мізерними — для виробника вони становлять 30–40% від світових.

Наслідком цих проблем є неповне використання вітчизняного та світового генетичного потенціалу овець перспективних (м'ясного, молочного та багатоплідного) напрямів продуктивності; недостатнє селекційне, технологічне забезпечення галузі; нехтування вже розробленими методами відтворення, вирощування здорового молодняка та інтенсивної відгодівлі ягнят.

Мета досліджень — висвітлити сучасний стан галузі вівчарства та його племінної бази, охарактеризувати вітчизняні породи овець, визначити їхню роль у породотворчому процесі під час створення нових напрямів виробництва вівчарської продукції.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводили з використанням матеріалів Державної служби статистики України щодо даних стану рослинництва, тваринництва, промисловості та зовнішньої торгівлі, а також Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, напрацювань вітчизняних учених-селекціонерів.

Використано зоотехнічні методи оцінки розвитку тварин, їхньої продуктивності і відтворювальної здатності згідно з вимогами Інструкції з бонітування. Застосовано методи: економіко-статистичний, табличний, графічний, порівняльний, системного узагальнення, аналізу та синтезу, аналітику наукових джерел інформації.

Результати досліджень. Поголів'я овець в Україні за останні 26 років зменшилося

до 719 тис. гол., або у 11 разів [1, 2]. Тільки за минулий рік втрачено 4,4% поголів'я. Водночас відбулися істотні структурні зміни: поголів'я у сільськогосподарських підприємствах становить лише 179 тис. гол., або 24,9%, інше — у домашніх господарствах населення.

Характерним є те, що особисті господарства населення істотно не зменшили поголів'я: у 1991 р. 732 тис. гол. проти 540 тис. гол. у 2017 р. Тобто люди забезпечують власні потреби у продукції вівчарства, але для її збільшення у них немає ресурсів — землі, приміщень, пасовищ та ін.

Розподіл овець за регіонами України нерівномірний. Найбільшу кількість овець утримують у господарствах Одеської та Закарпатської областей — відповідно 37,7 і 15% від усього поголів'я України. В інших областях цей показник становить від 0,23 до 4,7%.

Як наслідок, рівень виробництва основних видів продукції (баранини і вовни — незамінної природної сировини) не забезпечує мінімальні норми споживання. Водночас, за даними Держкомстату, в Україні в 2013–2015 рр. виробляли до 1,5 тис. т вовни та до 6,8 млн м² вовняних тканин на рік, або 0,16 м² на одного жителя [3]. Реальне ж виробництво вовни на поголів'я 719 тис. гол. із настригом митого волокна 1,5 кг на вівцю становить 1079 т, або близько 3 млн м² чисто вовняної костюмної тканини типу бостон, крел, шевйот.

Про дефіцит продукції свідчать дані зовнішньої торгівлі (таблиця). За незначних обсягів торгівлі живими тваринами та м'ясом імпорт вовни становить 1,3 тис. т, тканин із вовни — 4,8 млн м², що майже дорівнює обсягам власного виробництва [4].

Нині в Україні розводять близько 20-ти порід і типів овець різного напрямку продуктивності. Найбільш численні та перспективні з погляду їх використання в умовах сучасного світового та вітчизняного ринків вівчарської продукції [5] такі.

Асканійська м'ясо-вовнова порода овець з кросбредною вовною. Асканійську м'ясо-вовнову породу овець з кросбредною вовною, одну із найпродуктивніших у світі, апробовано у 2000 р. з 5-ма внутрішньопородними типами, а саме: асканійські

Обсяги експорту та імпорту продукції вівчарства та виробів (за роками)

Продукція	Експорт				Імпорт			
	2015		2016		2015		2016	
	кількість	млн дол. США	кількість	млн дол. США	кількість	млн дол. США	кількість	млн дол. США
Вовна, т	430,9	1,7	157,4	0,9	1834	1,8	1598	2,0
Тканини з вовни, вовняної пряжі або з волосу тварин, т	239,0	2,2	353,0	3,2	1326,2	37,9	1307,0	38,3
тис. м ²	669,1	—	1031,0	—	4845,7	—	4799,7	—
Вівці живі, гол.	907	0,0561	5065,0	0,2707	27	0,002	183	0,0143
М'ясо овець, кг	12360	0,0297	9614,0	0,055	6988,0	0,120	14265,1	0,1383

кросбреди та асканійський тип чорноголових овець, одеський, буковинський і дніпропетровський типи.

Асканійські кросбреди, яких апробовано в 1990 р., виведені за допомогою складного відтворювального схрещування асканійських тонкорунних і цигайських вівцематок з англійськими та аргентинськими баранами-плідниками породи лінкольн. Середня жива маса асканійських кросбредних баранів-плідників — 123,4 кг, довжина вовни — 19 см, настриг чистої вовни — 9,3 кг за виходу чистого волокна 72%; вівцематок — відповідно 77 кг, 14,7 см, 5,6 кг, 68%.

Асканійський тип чорноголових овець із кросбредною вовною апробовано в 1995 р. В основі його виведення — відтворювальне схрещування вівцематок цигайської породи з англійськими м'ясними баранами порід — саффолк та оксфорд з наступним «прилиттям крові» асканійських кросбредів. Асканійські чорноголові вівці — великі, довго- та багатотовнові, їм притаманні висока скороспілість і відмінно виражена м'ясність.

Середня жива маса баранів-плідників становить 136,8 кг; вівцематок — 79,9 кг, довжина і настриг чистої вовни — відповідно 18 і 14,4 см, 8,1 і 4,8 кг за виходу чистого волокна 68–73%, багатоплідність — 150–162%, молочність за 120 днів лактації — 201,2 кг, виробництво м'яса на вівцематку — 73–78 кг.

М'ясна скороспілість асканійських м'ясововнових ягнят висока: жива маса у 4,5-місячному віці становить 37,1–38,2 кг, маса тушок — 17,5–18,8 кг, забійний вихід — 48,4–50,4%, у 9,5-місячному віці — відповідно 47,9–49,3 кг, 23,0–26,8 кг, 50,7–54,3%, 22,7–25,6 см².

Асканійська тонкорунна порода овець виведена академіком М.Ф. Івановим за період 1925–1935 рр. З метою поліпшення якості вовни з 1980 р. у племзаводах було розпочато схрещування асканійських маток з австралійськими мериносовими баранами типу «стронг» з тоною вовни 60–58 якостей, частково «медіум» — 64-ї якості. У 1993 р. масив поліпшених мериносів було апробовано і визнано як нове селекційне досягнення під назвою таврійський внутрішньопородний тип асканійської тонкорунної породи овець.

Асканійська тонкорунна порода комбінованого вовново-м'ясного напрямку продуктивності. Тварини цієї породи поєднують велику живу масу з задовільною скороспілістю та високою вовною продуктивністю. Їх жива маса — 55,0–59,4 кг, настриг миті вовни — 3,3–3,85 кг за довжини вовни 12–14 см і виходу чистого волокна 51,1–56,3%, багатоплідність вівцематок — 130–150%.

Асканійська каракульська порода овець. Порода затверджено у 2009 р. Селекційна структура породи — це 3 внутрішньопородні типи: асканійський тип багатоплідних каракульських овець чорного забарвлення, асканійський тип каракульських овець сірого забарвлення, буковинський тип каракульських овець. Вівці асканійського типу чорного забарвлення характеризуються високою багатоплідністю (167–204%), вихід смушків I сорту — 89–93%. Настриг грубої немитої вовни баранів-плідників — 3,5–4,0 кг, вівцематок — 2,5–3,0 кг. Висока молочність вівцематок дає змогу вигодовувати по двоє ягнят з середньою живою масою до відлучення 25–28 кг, а також у разі забою ягнят на смушки

одержувати від кожної вівцематки по 83–96 кг товарного молока. Жива маса ягнят віком 4 міс. становить 27,1 кг, маса тушки — 12,7 кг, забійний вихід — 46,7%, ягнят віком 9 міс. — відповідно 38,2 кг, 19 кг, 50%.

Цигайська порода. Ця порода, місцем походження якої вважається південно-східна Європа, на території України поширилася у першій половині XIX ст. У структурі внутрішньопородні типи — приазовський м'ясо-вовновий та кримський вовново-м'ясний.

У нормальних умовах розведення вони мають такі середні показники: у баранів-плідників жива маса — 90–100 кг, настриг митої вовни — 4,5 кг, довжина вовни — 12,5 см; у вівцематок — відповідно 52–55 кг, 2,6 кг і 9 см; у баранів-річняків — 45–50 кг, 2,5 кг і 11 см; ярок — 35–40 кг, 2,2 кг і 10 см. Висока молочна продуктивність, унікальна якість овчин, надзвичайна пластичність і пристосованість до несприятливих умов роблять її цінним матеріалом для створення нових генотипів овець м'ясного та молочного напрямів продуктивності.

Прекос. Уперше в Україну овець породи прекос було завезено в 1910 р. в Асканію-Нову. А вже у період з 1926 по 1930 р. на території Росії, України та інших республік з Німеччини було завезено близько 86,6 тис. гол. цієї породи.

Вівці належать до комбінованого напрямку, вони поєднують високу вовнову продуктивність із скороспілістю, мають задовільну багатоплідність і хороші м'ясні властивості. У племінних стадах жива маса баранів досягає 150–165 кг, вівцематок — 80–95, ягнят при народженні — 7,5, відлученні — 32 кг. Настриг митої вовни у баранів досягає 9–10 кг, у вівцематок — 4,6–5,5 кг. Довжина вовни у баранів — 14–15 см, у вівцематок — 11–13 см. Прекоси мають високі показники відтворення та характеризуються поліестричністю. Близько 20% вівцематок можуть приходити в охоту в період так званого «мертвого сезону». Плодючість вівцематок становить 120–140%.

Українська гірськокарпатська порода овець належить до вовново-молочно-м'ясо-овчинного виробничого напрямку продуктивності.

Жива маса баранів-плідників становить 55 кг, довжина ості — 19,3 см, пуху — 12,1 см, настриг вовни — 4,7 кг; вівцематок — відповідно 37,3 кг, 17 та 11 см, 2,2 кг.

Мінімальні показники продуктивності для гірськокарпатських вівцематок I класу такі: жива

маса — 36 кг, настриг чистої вовни — 1,4 кг, довжина ості — 15 см, пуху — 9 см.

Молочна продуктивність вівцематок становить за оптимальних умов годівлі до 50 кг. Вівці мають непогану м'ясну продуктивність: до віку 8–9 міс. досягають живої маси — 28–30 кг, за оптимального рівня годівлі — 32–35 кг. За відгодівлі валушків у віці 9 міс. забійний вихід становив 46,6–47,5%. Плодючість гірськокарпатських овець — 105–110 ягнят від 100 вівцематок.

Романівська порода овець є унікальною аборигенною породою колишньої Ярославської губернії, виведеною завдяки народній селекції північних короткохвостих овець. Порода відома як одна із найбільш багатоплідних у світі — 200–300%.

Вівцематки поліестричні, статева зрілість у овець настає рано — у віці 3,5–4 міс. За 100 днів лактації вони продукують від 100 до 400 кг молока, що дає їм змогу вигодовувати до 3-х ягнят. Середній надій за добу становить 1,3–1,4 кг молока. Жива маса ягнят у 100-денному віці малоплідних приплодів — 25 кг, багатоплідних — 16 кг. Жива маса дорослих баранів-плідників — 69,7–72 кг, вівцематок — 50–53 кг. За достатньої і повноцінної годівлі жива маса племінних тварин значно більша. Середньодобовий приріст живої маси, навіть за помірної відгодівлі, досягає 140–170 г. Жива маса баранців у віці 6–7 міс. становить 35 кг і більше, а забійний вихід — до 50%. За масою овчини романівських ягнят на 10–40% легші від показника ровесників інших порід. Усі ці показники дають підставу вважати романівську породу швидко-м'ясного напрямку. Отже, романівська порода овець для України є перспективною, її можна розводити в чистоті, а також для підвищення плодючості за схрещування.

Усі ці породи овець на сучасному етапі екстенсивного ведення галузі використовують, насамперед, для виробництва баранини та вовни. Окремі регіони, а це Одеська обл., яка є зоною розведення овець цигайської породи і помісей з баранами асканійської м'ясо-вовнової породи, та окремі райони Карпатського регіону, де розводять овець української гірськокарпатської породи, спеціалізуються на виробництві овечого молока.

Останніми роками в Україну завезено ряд порід зарубіжної селекції (в основному м'ясного напрямку продуктивності) — олібс, шароле,

тексель, вандей, дорпер, міриноландшаф; молочного — порода лакон. З використанням м'ясних овець олібс і шароле створено нову придніпровську м'ясну породу овець.

У сучасних умовах світового та вітчизняного ринку найліквіднішою продукцією вівчарства є ягнятина і баранина, а також продукція, вироблена з молока овець, світове виробництво якої щороку зростає. Саме цей чинник свідчить, що пріоритетним напрямом розвитку галузі має стати виробництво ягнятину, баранини та молочних продуктів з овечого молока, зі збереженням якісних характеристик вовнової, смушкової та хутрової сировини.

Враховуючи те, що вітчизняне вівчарство — це породи овець переважно комбінованого напрямку продуктивності, на порядку денному постає питання створення спеціалізованих генотипів овець м'ясного та молочного напрямів продуктивності двома можливими напрямками. Перший — короткий за часом, але багатовитратний, це імпорт поголів'я та чистопородне його розведення; другий — дешевший, але тривалий, це імпорт баранів і відтворне схрещування з вівцематками вітчизняних порід.

Для створення спеціалізованих м'ясних генотипів овець придатні вівці цигайської, асканійської м'ясо-вовнової порід і породи прекокс; створення молочного напрямку можуть забезпечити вівці цигайської, асканійської каракульської та української гірськокарпатської порід.

Базисом для подальшого розвитку вівчарства, є племінна база, яка налічує 34 суб'єкти племінної справи з поголів'ям овець 25,3 тис., у т. ч. вівцематок — 16,6 тис. гол. Це вівці 10-ти порід (у т.ч. 5 внутрішньопородних типів) різних напрямів продуктивності. Але лише за 2 роки вибуло 14 господарств, загальне поголів'я овець зменшилося на 31,7%, вівцематок — на 30,8%.

Щодо породної структури племінного поголів'я, то найбільше племінних ресурсів асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною (31,4%), асканійської каракульської (22,6%) та асканійської тонкорунної (22,3%), частка інших становить від 0,24 до 4,7%. До того ж у цигайській породі овець, одній з найчисельніших, немає жодного суб'єкта племінної справи.

У сучасних умовах проблема формування племінної бази потребує розв'язання на рівні центральних органів виконавчої влади України.

Отже, подальший розвиток вівчарства має

ґрунтуватися на різновекторності: інтенсифікації виробництва, промислового виробництва ягнятину та молоді баранини, розширення та поліпшення якості племінної бази вітчизняних порід і нових за напрямками продуктивності генотипів овець — м'ясного та молочного.

Зважаючи на те, що Україна має надзвичайно високий рівень освоєння та розораності сільгоспугідь — 76,2% (з наявних 42,7 млн га сільгоспугідь рілля становить 32,5 млн га, сіножаті — 2,4, пасовища — 5,4 млн га) [6, 7], галузь вже не може існувати з використанням лише традиційних екстенсивних пасовищних технологій. Водночас є всі передумови для створення великих промислових комплексів з усією потрібною для переробки інфраструктурою. Адже в Україні щороку виробляється 60–66 млн т зерна зернобобових культур, при цьому 60–62% експортується за межі країни. Це 4,6–4,8 млн т, або 51–56% вирощеного ячменю та 17–19 млн т, або 62–82% — кукурудзи. Крім того, щороку виробляється від 1,9 до 4,3 млн т сої та від 6,1 до 13,6 млн т соняшнику — незамінного джерела протеїнового корму для виробництва м'яса, молока та вовни [8].

Використання цього резерву концентрованих кормів і технології інтенсивної відгодівлі ягнят у віці 2,5–6,5 міс. з умістом у раціоні концентрованих кормів (до 65–70%) сприяє зменшенню витрат кормів на одиницю приросту на 37% навіть у генотипів овець з невисокою скороспілістю [9].

Не менш перспективним напрямом формування ефективності галузі є створення та використання спеціалізованих м'ясних генотипів овець [10, 11].

Зважаючи на це, в ІТСП «Асканія-Нова» ведеться робота зі створення нових генотипів овець м'ясного напрямку продуктивності з використанням баранів порід тексель, вандей та дорпер, які характеризуються добре вираженими м'ясними формами та якістю м'яса, консолідованою спадковістю і використовуються в різних природно-кліматичних умовах [12–14].

Розв'язанню проблем, які стримують розвиток вівчарства, могли б сприяти такі заходи: оптимізація племінної бази вівчарства, виходячи з наявної породної структури та перспектив розвитку галузі; надання державної фінансової підтримки суб'єктам племінної справи; закупівля імпортованих овець м'ясних і молочних порід та створення їх репродукторів в Україні.

Ключовим у розв'язанні цього питання є інтенсифікація виробництва продукції через упровадження елементів промислового виробництва ягнятини та молоді баранини, створення фермерських господарств

з поголів'ям 600–800 вівцематок і площею землі 200–300 га, які забезпечують ефективніше використання трудових ресурсів та засобів механізації і можливість формування великих партій продукції для експорту.

Висновки

Вівчарство України в умовах тривалої кризи зазнало багаторазового зменшення чисельності поголів'я та зміни структури за формами власності. В Україні розводять близько 20-ти порід і типів овець різного напрямку продуктивності, які пристосовані до її природно-кліматичних умов. Основна маса поголів'я належить до порід комбінованого напрямку продуктивності — м'ясо-вовнового та вовново-м'ясного.

У сучасних умовах світового та вітчизняного ринків найліквіднішою є ягнятина і баранина, а також продукція з овечого молока, що є основним джерелом фінансових надходжень. Саме цей чинник свідчить, що в умовах сучасного ринку пріоритетним напрямом розвитку вівчарства є виробництво ягнятини, баранини та молочних продуктів з овечого молока, зі збереженням якісних характеристик

вовнової, смушкової та хутрової сировини.

Основні породи овець України можуть бути використані у породотворчому процесі при створенні генотипів овець нових напрямів продуктивності та виробництві ягнятини за різних варіантів промислового схрещування.

Для створення спеціалізованих м'ясних генотипів овець придатні вівці цигайської, асканійської м'ясо-вовнової порід і породи прекокс; створення молочного напрямку можуть забезпечити вівці цигайської, асканійської каракульської та української гірськокарпатської порід.

В Україні є всі передумови для інтенсифікації виробництва продукції через упровадження елементів промислового виробництва ягнятини та молоді баранини, створення великих промислових комплексів з усією потрібною для переробки інфраструктурою.

Вдовиченко Ю.В.¹, Жарук П.Г.²

Інститут животноводства степних районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» — Національний научний селекційно-генетичний центр овецеводства, ул. Соборная, 1, пгт Асканія-Нова Чаплинського р-на Херсонської обл., 75230, Україна; e-mail: ¹ascitsr_priemnaya@ukr.net, ²zharuk.pg@ukr.net

Генетические ресурсы овец в Украине

Цель. Осветить современное состояние отрасли овецеводства и его племенной базы, охарактеризовать отечественные породы овец, определить их роль в пороодообразующем процессе при создании новых направлений производства овецеводческой продукции. **Методы.** Статистический анализ, обзор источников информации. **Результаты.** Исследовано состояние отрасли овецеводства в Украине, установлено перманентное на 3–5% уменьшение поголовья овец, которое составляет 719 тыс. гол., или в 11 раз меньше по сравнению с 1991 г. Охарактеризованы генетические ресурсы овец в Украине. Оценены объемы экспорта и импорта продукции овецеводства и изделий из нее, дана характеристика основных отечественных пород и их племенной базы. Определены направления дальнейшего развития овецеводства и использования отечественных пород в пороодообразующем

процессе в условиях современного рынка. **Выводы.** Овецеводство Украины в условиях затянувшегося кризиса претерпело многократного уменьшения численности поголовья и изменения структуры по формам собственности. В Украине разводят около 20-ти пород овец разного направления продуктивности, которые приспособлены к ее природно-климатическим условиям. Основная масса поголовья относится к породам комбинированного направления производительности — мясо-шерстному и шерстно-мясному. В современных условиях мирового и отечественного рынков ликвидной является ягнятина и баранина, а также продукция из овечьего молока. Поэтому приоритетным направлением развития овецеводства является производство ягнятины, баранины и молочных продуктов из овечьего молока, с сохранением качественных характеристик шерсти, смушков и мехового сырья. Основные породы могут быть использованы в пороодообразовательном процессе при создании генотипов овец новых направлений продуктивности и производстве ягнятины при различных вариантах промышленного скрещивания. Для создания специализированных мясных генотипов овец пригодны овцы цигайской, асканійської мясо-шерстной породы и породы прекокс; создание молочного направления могут обеспечить овцы цигайской, асканійської каракульской и украинской горнокарпатской пород.

В Україні є все передумови для інтенсифікації виробництва продукції шляхом впровадження елементів промислового виробництва ягнятину і молодий баранини, створення великих промислових комплексів з усієї необхідної для переробки інфраструктурою.

Ключеві слова: овцеводство, стан, породи, генетичні ресурси, напрямки селекції.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201905-04>

Vdovychenko Yu.¹, Zharuk P.²

M.F. Ivanov Institute of animal husbandry of steppe areas «Askania-Nova» — National scientific selection-genetic centre of sheep-breeding, Soborna Str., 1, Askania-Nova, Chaplinskiy region, Kherson oblast, 75230; e-mail: ¹ascitsr_priemnaya@ukr.net, ²zharuk.pg@ukr.net

Genetic resources of sheep in Ukraine

The purpose. To review state-of-the-art conditions of sheep-breeding and its pedigree baseline, to characterize domestic breeds of sheep, to determine their role in breed-creation process at building new directions of production of sheep-breeding products. **Methods.** Statistical analysis, survey of information generators. **Results.** State of sheep-breeding in Ukraine is studied. Decrease of livestock of sheep (permanent on 3–5%), which makes 719 thousand animals, is fixed. That is in 11 times less in comparison to 1991. Genetic resources of sheep in Ukraine are described. Volumes of export and import of products and workpieces of sheep-breeding are evaluated. Characteristics of basic domestic

breeds and their pedigree baseline is given. Directions for further evolution of sheep-breeding and use of domestic breeds in breed-creation process in conditions of state-of-the-art market are specified. **Conclusions.** Sheep-breeding of Ukraine in conditions of the torque crisis has undergone multiple decrease of numerosity of livestock and change of structure on patterns of ownership. Nearby 20 breeds of sheep of different direction of productivity which are accommodated for natural-climatic conditions are grown in Ukraine. The great bulk of livestock treats to breeds of the combined direction of productivity — meat-wool and wool-meat. In state-of-the-art conditions of world and domestic markets the lamb meat and mutton, and also products from a sheep milk is liquid. Therefore the priority direction of evolution of sheep-breeding is production of lamb meat, mutton and milk food from sheep milk, with saving quality indicators of wool, astrakhans and fur raw material. Basic breeds can be used in breed-creation process at building genotypes of sheep of new directions of productivity and production of lamb meat at different alternatives of industrial crossing. For building specialized meat genotypes of sheep are suitable sheep of tsigay, askania meat-wool, and precos breeds. Sheep of tsigay, askania astrakhan, and Ukrainian mountain-carpathian breeds can ensure building of milk direction. There are all premises in Ukraine for intensification of production by heading elements of industrial production of lamb meat and lamb, building large industrial complexes with all infrastructure necessary for processing produce.

Key words: sheep-breeding, state, breeds, genetic resources, directions of selection.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201905-04>

Бібліографія

1. Вдовиченко Ю.В., Іовенко В.М., Жарук П.Г. та ін. Стан та наукове забезпечення галузі вівчарства в Україні. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2016. Вип. 9. С. 3–16.
2. *Тваринництво України*. Статистичний збірник. Київ, 2016. С. 45.
3. *Промисловість України у 2011–2015 роках*. Статистичний збірник. Київ, 2016. С. 183, 222.
4. *Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році*. Статистичний збірник. Київ, 2017. С. 55.
5. Вдовиченко Ю.В., Іовенко В.М., Польська А.І. та ін. *Вівчарство України*; за ред. В.М. Іовенка. 2-е вид. Київ: Аграрна наука, 2017. С. 46–264.
6. *Сільське господарство України*. Статистичний збірник. Київ, 2016. С. 63, 66.
7. *Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку)*. Київ, 2011. С. 72–73.
8. *Рослинництво України*. Статистичний збірник. Київ, 2016. 166 с.
9. Яковчук В.С. Нова технологія інтенсивної відгодівлі молодяку овець. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2012. Вип. 5. Ч. 1. С. 215–223.
10. Ульянов А.Н., Куликова А.Я. Вводное

скрещивание овец южной мясной породы с отцовской породой тексель. *Овцы, козы, шерстяное дело*. 2014. № 4. С. 18–20.

11. Колосов Ю.А., Широкова Н.В. Мясные качества чистопородных и помесных баранчиков разного происхождения. *Овцы, козы, шерстяное дело*. 2012. № 3. С. 39–42.

12. Scales G.H., Bray A.R., Baird D.B. et al. Effect of sire breed on growth, carcass, and wool characteristics of lambs born to Merino ewes in New Zealand. *New Zealand J. of Agricultural Research*. 2000, V. 43. P. 93–100. doi: 10.1080/00288233.2000.9513412

13. Zonabend König E., Ojango J.M.K., Audho J. et al. Live weight, conformation, carcass traits and economic values of ram lambs of Red Maasai and Dorper sheep and their crosses. *Tropical Animal Health and Production*. 2017. V. 49. P. 121–129. doi: 10.1007/s11250-016-1168-5

14. Paşca I., Cimpean A., Pusta D. et al. Carcass Characteristics of Purebred Tsurcana Lambs and F1 Crossbreds (Tsurcana×Vendeen). *Bulletin of University of agricultural sciences and veterinary medicine*. 2018. V. 75. P. 87–91. doi: 10.15835/buasvmcn-vm:005717